

Nr 18.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 6 § lagen den 30 augusti 1932 (nr 404) om kyrkofond, m. m., och dels en i ämnet väckt motion.

Genom en den 31 januari 1947 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 64, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för nämnda dag samt Kungl. Maj:ts och kyrkomötets däri omförmälda skrivelser föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade, av kyrkomötet för dess del godkända förslag till

1) L a g

**angående ändrad lydelse av 6 § lagen den 30 augusti 1932
(nr 404) om kyrkofond.**

Härigenom förordnas, att 6 §¹ lagen den 30 augusti 1932 om kyrkofond skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

6 §.

Enligt vad — — — kyrkofonden gäldas

dels kostnad för avlönande av biskoparna och av präster, som avses i lagen om reglering av prästerskapets avlöning, för beredande av emeritilön för *dylika* präster samt för vissa prästmän i ledande ställning i missionens och diakoniens tjänst ävensom för pensionering av efterlevande till präster, allt i den omfattning, som är närmare angiven

dels kostnad för avlönande av biskoparna och av präster, som avses i lagen om reglering av prästerskapets avlöning, för beredande av emeritilön för präster ävensom för pensionering av efterlevande till präster, allt i den omfattning, som är närmare angiven

i bestämmelserna — — — avsedda medel,

¹ Senaste lydelse, se 1942 : 236.

(Gällande lydelse)

i lagen om reglering av prästerskapets avlöning *jämte de därtill anslutna lagarna* om provisorisk tilläggslösn åt kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat m. m., om *resanslag* åt vissa präster i nyreglerade pastorat, om emeritilöner för präster och om dyrtidstillägg åt präster,

i lagen om emeritilöner för vissa prästmän i ledande ställning i missionens och diakoniens tjänst samt

i familjepensionsreglementet — — — Luleå stift.

Härutöver skola av kyrkofonden utgöras:

1) — — —

5) anslag, som Konungen må finna skäligt bevilja prästman för särskild prästerlig tjänstgöring inom riket, dock att för ändamålet icke under något år må användas mer än 400 000 kronor;

6) — — —

(Föreslagen lydelse)

i lagarna om reglering av prästerskapets avlöning, om provisorisk tilläggslösn åt kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat m. m., om *reseanslag* åt vissa präster i nyreglerade pastorat, om emeritilöner för präster, om *emeritilöner för vissa prästmän i ledande ställning i missionens och diakoniens tjänst* och om dyrtidstillägg åt präster *jämte därtill anslutna särskilda författningar samt*

1) — — —

5) anslag, som Konungen enligt av riksdagen godkända grunder bestämmer för avlönande av för särskild prästerlig tjänstgöring inom riket anställda präster;

6) — — —

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1947.

2) Lag

**angående ändring i lagen den 9 december 1910 (nr 141, s. 35)
om emeritilöner för präster.**

Häri genom förordnas, att 1 och 2 §§¹ lagen den 9 december 1910 om emeritilöner för präster skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives samt att 11 §² samma lag skall hava lydelse som följer.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 §.

Emeritilöner må, under de villkor och bestämmelser, som här nedan stadgas, från kyrkofonden

Emeritilöner må under de villkor och bestämmelser, som här nedan stadgas, från kyrkofonden

¹ Senaste lydelse, se 1941:954.

² Beträffande 11 §, jfr 1942:157.

(Gällande lydelse)

utgå till ordinarie och extra ordinarie präster, vilka tjänstgöra i annan territoriell församling än Karlsborgs församling, ävensom till stifts- och kontraktsadjunkter.

(Föreslagen lydelse)

utgå till ordinarie och extra ordinarie präster, vilka tjänstgöra i annan territoriell församling än Karlsborgs församling, ävensom till stifts- och kontraktsadjunkter *samt till pastor vid sådan svensk församling i utlandet, för vilken kyrkoordning blivit av Kungl. Maj:t fastställd.*

2 §.

Emeritilön delas — — — ettusenfemhundra kronor.

För pastor vid svensk församling i utlandet skall grundbeloppet utgöra fyratusenfemhundra kronor.

Det provisoriska — — — 4 § 3 mom.

11 §.

[Vad om domkapitel i denna lag är stadgat gäller även om Stockholms stads konsistorium.]

Tjänst innehavare, å vilken bestämmelserna härförut om emeritilön äga tillämpning, vare pliktig att underkasta sig framdeles, så länge han kvarstår i tjänst, av Kungl. Maj:t och riksdagen beslutade ändrade bestämmelser rörande skyldigheten att mot erhållande av emeritilön avgå från tjänsten och om emeritilöns åtnjutande eller eljest med avseende å sådan prästs tjänstepensionering.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1947; dock att dessförinnan utnämnd pastor vid svensk församling i utlandet icke mot sitt bestridande är skyldig att mot erhållande av emeritilön avgå från sin befattning samt att före den 1 januari 1947 utnämnd annan tjänst innehavare icke utan eget godkännande är underkastad förpliktelse, som i 11 § i dess nya lydelse avses.

I samband med propositionen har utskottet till behandling förehaft en i anledning av densamma av herr *Johansson* i Stockholm inom andra kammaren väckt motion, nr 341, vari hemställes att propositionen måtte avslås i vad den avser ändring i 6 § 5) lagen den 30 augusti 1932 om kyrkofond.

I fråga om de skäl som ligga till grund för Kungl. Maj:ts förslag ävensom i fråga om vad som anföres i motionen får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas nedan, hänvisa till propositionen och motionen.

Kungl. Maj:ts förslag ha varit förelagda 1946 års kyrkomöte som, efter det ärendet varit föremål för behandling inom kyrkolagsutskottet (betänkande nr 4 och 5), i skrivelser den 28 november 1946 (nr 4 och 5) förklarar sig icke ha något att erinra mot förslagen.

De genom den föreliggande propositionen föreslagna ändringarna i lagen den 30 augusti 1932 om kyrkofond och i lagen den 9 december 1910 om emeritilöner för präster hänföra sig till tvenne skilda huvudfrågor. Dels föreslås sådan ändring av 6 § 5) lagen om kyrkofond, att maximeringen av det däri angivna anslaget för avlönande av präster, som äro anställda för särskild prästerlig tjänstgöring inom riket, borttages samt Kungl. Maj:t medges befohgenhet att enligt av riksdagen godkända grunder bestämma anslaget. Dels föreslås vidare genom de ifrågasatta ändringarna i lagen om emeritilöner för präster införande av rätt till emeritilön för pastor vid sådan svensk församling i utlandet, för vilken kyrkoordning blivit av Kungl. Maj:t fastställd. I samband med behandlingen av dessa båda huvudfrågor ha föreslagits dels vissa smärre jämkningar i lydelsen av 6 § lagen om kyrkofond och dels införande i 11 § lagen om emeritilöner för präster av en bestämmelse innefattande föreskrift om skyldighet för tjänstinnehavare, å vilka bestämmelserna i lagen äga tillämpning, att vara underkastade de ändrade tjänstepensionsbestämmelser, som framdeles under deras tjänstetid kunna bliva beslutade. I sistnämnda avseende har i enlighet med gammal praxis i övergångsbestämmelserna förbehåll gjorts för tidigare utnämnda tjänstinnehavare.

Det i 6 § 5) lagen om kyrkofond angivna anslaget användes till avlönande av stifts- och kontraktsadjunkter, vilka för närvarande finnas anställda till ett antal av 36, varav 4 kontraktsadjunkter. Ur anslaget har därjämte, sista gången för tiden 1 juli 1944—30 juni 1945, till svenska kyrkans diakonistyrelse utgått ett bidrag om 14 000 kronor till avlönande m. m. av vissa hos styrelsen anställda sekreterare. Sedan sammanlagda kostnaderna för avlönande av stifts- och kontraktsadjunkterna för budgetåret 1945/46 beräknats överstiga anslaget maximum 400 000 kronor, har Kungl. Maj:t icke funnit det möjligt att längre bevilja diakonistyrelsen något bidrag ur anslaget.

Förslag om borttagande av maximeringen av anslaget, som tidigare var fastställd till 300 000 kronor, framfördes i en vid 1934 års kyrkomöte väckt motion, vilken tillstyrktes av kyrkolagsutskottet i dess av kyrkomötet godkända betänkande, nr 32. Beträffande de uppgifter, som dittills anförts trots stiftsadjunkterna, erinrades i betänkandet om den kyrkliga ungdomsrörelsen,

som för sitt bestånd och ytterligare tillväxt krävde ledning av därtill särskilt lämpade personer. Vidare erinrades om det nya kyrkliga bildnings- och studieintresset, som ställde större krav på ledning än som motsvarades av vad församlingsprästerna rimligen kunde giva. Slutligen framhöll utskottet, att sjömansvärden i större hamnar krävde särskilda arbetskrafter. Ur principiell synpunkt borde enligt utskottet beaktas, att syftet med upptagandet i kyrkofondslagen av anslagsposten vore att tillföra den kyrkliga organisationen en större anpassningsförmåga med hänsyn till skiftande förhållanden och att det för vinnande av detta syfte vore av vikt att största möjliga rörelsefrihet lämnades i fråga om disponerandet över anslaget. Slutligen uttalade utskottet, att anslagsposten representerade den kyrkliga organisationens mest dynamiska element och därför icke i något avseende borde vara statisk.

Till sitt nuvarande maximibelopp höjdes anslaget genom en lagändring 1936. I den proposition, som låg till grund för lagändringen, vitsordade föredragande departementschefen det betydelsefulla arbete, som stiftsadjunkterna utförde.

I framställningar om fortsatt anställande av stifts- och kontraktsadjunkter för tiden efter utgången av juni 1946 har flertalet domkapitel hemställt om en utökning av den nuvarande organisationen, sammanlagt av rätt så betydande omfattning. Kammarkollegiet, som avgivit utlåtande i ärendet, har i fråga om utökningen av antalet stiftsadjunkter anfört bland annat följande:

»Stiftsadjunktsinstitutionen är enligt domkapitlens samstämmiga vittnesbörd av stor och växande betydelse för det kyrkliga livets utveckling på skilda områden. Med hänsyn till de från flertalet domkapitel därom framförda önskemålen anser sig kollegiet fördenskull i princip icke hava något att erinra emot att genom höjning av maximibeloppet av ifrågasatt anslagspost möjlighet beredes till en utökning av den kyrkliga organisationen i detta hänseende. — Givet är att det på stiftsadjunkterna ankommande arbetet är av den art, att det för en lekman och utan kännedom om de lokala förhållandena är svårt att bedöma behovet av arbetskrafterna. Synbarligen har emellertid denna verksamhet blivit allt mer omfattande och grenat ut sig till flera kyrkligt-sociala uppgifter. Härtill kommer, att verksamheten vitsordats vara till stort gagn. Vad domkapitlen i Uppsala, Skara, Strängnäs, Lund, Göteborg och Karlstad, vilka var för sitt stift begärt anställande av ytterligare en stiftsadjunkt, anfört till stöd härför har synts kollegiet vara bärande, varför kollegiet icke har något att erinra mot den av dessa domkapitel nu ifrågasatta utökningen av organisationen.»

Beträffande av domkapitlen i Härnösand och Luleå gjorda framställningar, vari för vardera stiftet ifrågasatts en utökning med två stiftsadjunkter, förklarade sig kammarkollegiet kunna för vardera stiftet tillstyrka anställande av endast en ny stiftsadjunkt.

I sitt utlåtande, vari kammarkollegiet avstyrkte anställande av ytterligare kontraktsadjunkter, anförde kollegiet ifråga om dessas arbetsuppgifter följande:

»Under det stiftsadjunkterna hava till uppgift att biträda församlingsprästerskapet med speciella till hela stiftet eller större delar därav hänförliga uppgifter, särskilt med avseende å ungdoms- och sjömansvård samt kyrkligt arbete av frivillig art och kyrkligt bildningsarbete m. m., äro kontraktsadjunkterna anställda för det egentliga församlingsarbetet i kontraktets pastorat, där på grund av särskilda förhållanden, såsom stora avstånd och spridd bebyggelse och församlingsorganisationens knapphet, det ordinarie församlingsprästerskapet icke har möjlighet att på tillfredsställande sätt fullgöra sina församlingsvårdande uppgifter.»

I anslutning till propositionen har föredragande statsrådet i fråga om anslaget anfört bland annat följande:

»På sätt i 1934 års kyrkolagsutskotts betänkande framhållits och jämväl av domkapiteln och kammarkollegiet vitsordats, äro stifts- och kontraktsadjunktsbefattningarna att anse såsom betydelsefulla och verksamma faktorer för ett ändamålsenligt tillgodoseende av den utveckling och inriktning av den prästerliga verksamheten inom riket, som nuvarande tidsförhållanden kräva. Jag finner det i enlighet härmed även till fullo styrkt, att det för denna verksamhets tillbörliga bedrivande för närvarande föreligger ett starkt behov av en omedelbar utvidgning av den särskilda härför avsedda prästorganisationen samt att detta utvidgningsbehov skäligen bör fyllas i den utsträckning, som av kammarkollegiet förordats. — — —

Med den av mig nu föreslagna regleringen av antalet befattningshavare och avlöningsförmånerna för dessa skulle årskostnaden för stifts- och kontraktsadjunktsorganisationen kunna beräknas på följande sätt:

Arvode för 44 adjunkter å 5 580 kronor	kronor	245 520
Ålderstillägg, tre å 300 kronor efter 3, 6 och 9 år, förslagsvis	»	19 800
Ödebygdstillägg, förslagsvis	»	7 000
	kronor	272 320
Dyrtdistillägg efter 26 procent, förslagsvis	kronor	70 500
Barntillägg å 108 kronor per barn, förslagsvis	»	6 580
Kristillägg efter 16 procent (tabell III), förslagsvis	»	47 900
Resekostnads- och traktamentsersättningar, högst	»	100 000
	Summa kronor	497 300.

Härtill bör, såsom jämväl synes önskvärt, ytterligare komma ett avlöningsbidrag å 14 000 kronor för år till diakonistyrelsen i enlighet med vad tidigare utgått. Totalbelastningen av det förevarande kyrkofondsanslaget skulle därmed kunna beräknas till mellan 510 000 och 520 000 kronor för år. Det nu i kyrkofondslagen bestämda beloppet bleve följaktligen otillräckligt.»

Efter att ha förklarat sig finna en metod med successiva höjningar av anslaget oändamålsenlig fortsatte statsrådet:

»I stället anser jag mig kunna biträda 1934 års kyrkolagsutskotts förslag om maximeringens slopande ur lagbestämmelsen. Detta torde emellertid förutsätta, att grunderna för anslagets utnyttjande underställas riksdagens godkännande. Belastningen av anslaget påverkar nämligen i sin mån

det årliga behovet av skatteutdebitering för kyrkofondens räkning i form av allmän kyrkoavgift. Bestämmelse om dylikt förbehåll om riksdagens godkännande av grunderna för kyrkofondsanslags utnyttjande finnes redan förut meddelad, t. ex. under punkterna 6) och 9) i 6 § andra stycket kyrkofondslagen beträffande utlands- och militärprästers avlöande. Jag vill fördenskull här föreslå en i detta syfte ändrad bestämmelse i kyrkofondslagen rörande nu ifrågavarande anslag, närmast anslutande sig till den motsvarande bestämmelsen under punkt 9) samma paragraf. De grunder för anslaget utnyttjande, som nu närmast eller sedermera må varda med riksdagens godkännande beslutade, synas emellertid böra fastställas att gälla tills vidare, i likhet med vad skett i avseende å såväl utlands- som militärprästernas avlöande. Härigenom vinnes den lättnaden i fråga om anslaget handhavande, att grunderna härför icke behöva av Kungl. Maj:t årligen underställas riksdagen utan först då förhållandena påkalla antingen en ökning av antalet befattningshavare inom någondera av de två särskilda kategorierna eller någon ändring i vad gäller avvägningen av arvoden med tillhörande tillägg för befattningshavarna eller höjning av beräknade anslaget för resekostnads- och trakamentsersättningar. I vad angår befattningshavarnas fördelning de olika stiften emellan och inom dessa synes likväl Kungl. Maj:t alltjämt böra hava fria händer, liksom även i fråga om bestämmandet i övrigt rörande befattningshavarnas tjänstgöring m. m. Om behovet av fortgående bidrag till diakonistyrelsen för avlöandet av vissa hos nämnda styrelse anställda sekreterare samt om avvägningen av bidraget för respektive år och om eventuella villkor för dess åtnjutande torde det likaledes böra tillkomma Kungl. Maj:t att, med iakttagande av härförut angiven ungefärlig begränsning av bidragssummans storlek, själv fritt bestämma.»

I motionen har till stöd för avslagsyrkandet anförts, att i en tid då statskyrkans vara eller icke vara stode under debatt utvidgades den prästerliga verksamheten på en rad områden. I detta fall hade man särskilt anført stiftsadjunkternas arbete för den kyrkliga ungdomsrörelsen som motivering. Då ett så högt anslag som 400 000 kronor redan utginge till denna stiftsadjunkternas verksamhet, stode den kyrkliga ungdomsrörelsen i särskilt gynnad ställning gentemot andra ungdomsrörelser som icke åtnjöte bidrag av statsmedel utan finansierade sin verksamhet genom medlemmarnas frivilliga bidrag eller andra organisationers hjälp. Motionären har härefter uttalat, att han ansåge redan det nuvarande anslaget vara mycket högt och att inga bärande skäl föreläge för en utvidgning av stiftsadjunktsorganisationen.

Ur det i 6 § 5) lagen den 30 augusti 1932 om kyrkofond angivna anslaget bestridas kostnaderna för stifts- och kontraktsadjunktsorganisationen, varjämte svenska kyrkans diakonistyrelse intill den 1 juli 1945 ur anslaget tillerkänts ett årligt bidrag till avlöning m. m. åt vissa hos styrelsen anställda sekreterare. Det i propositionen framlagda förslaget om upphävande av anslaget nuvarande maximering till 400 000 kronor är betingat närmast av en

Utskottet.

föreslagen ökning av antalet stiftsadjunkter, enligt propositionen från nuvarande 32 till 40. Såsom av den föregående redogörelsen framgått äro kontraktsadjunkterna anställda för det egentliga församlingsarbetet i pastoraten inom kontraktet under det att stiftsadjunkterna ha till uppgift att biträda församlingsprästerskapet med speciella merendels till hela stiftet hänförliga uppgifter, särskilt med avseende å ungdoms- och sjömansvård samt kyrkligt arbete av frivillig art och kyrkligt bildningsarbete. Stiftsadjunkternas verksamhet är sålunda icke, såsom i den i ämnet väckta motionen antyts, begränsad till att avse enbart ungdomsvården.

Föredragande statsrådet har i propositionen uttalat, att stifts- och kontraktsadjunktsbefattningarna vore att anse såsom betydelsefulla och verk samma faktorer för ett ändamålsenligt tillgodoseende av den utveckling och inriktning av den prästerliga verksamheten inom riket, som nuvarande tidsförhållanden krävde, samt i enlighet härmed funnit till fullo styrkt, att det för denna verksamhets tillbörliga bedrivande för närvarande föreläge ett starkt behov av en omedelbar utvidgning av den härför avsedda prästorganisationen. I vad statsrådet sålunda anfört vill utskottet, som icke funnit att motionären häremot föbragt bärande skäl för sitt avslagsyrkande, uttala sitt instämmande.

På grund av vad sålunda anförts och då utskottet ej heller vid sin granskning i övrigt av de genom propositionen framlagda lagförslagen funnit anledning till erinran mot desamma, får utskottet, som vid sidan av Kungl. Maj:ts förslag avtryckt de ifrågakomna lagrummen i gällande lydelse, hemställa,

att riksdagen, med avslag å den i ämnet väckta motionen,
II: 341, måtte bifalla förevarande proposition, nr 64.

Stockholm den 20 mars 1947.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Schlyter, Ekströmer, Krügel, Olofsson,* Löthner, Lodenius, William Ohlsson och Annér*;

från a n d r a kammaren: herrar Rylander, Lindqvist, Gezelius, Hedlund i Östersund, Berg, Gustafsson i Lekåsa, fröken Öberg och herr Johansson i Stockholm.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Johansson* i Stockholm, som yrkat avslag å propositionen såvitt avser ändringen i 6 § 5) lagen den 30 augusti 1932 om kyrkofond.